

О. БОДИК

Проектування іншомовної лінгвоосвітньої траєкторії учнів в умовах переходу до нового покоління
Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти та дистанційного навчання

УДК 373.5.016:81'243

ПРОЄКТУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ЛІНГВООСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ УЧНІВ В УМОВАХ ПЕРЕХОДУ ДО НОВОГО ПОКОЛІННЯ ДЕРЖАВНОГО СТАНДАРТУ БАЗОВОЇ І ПОВНОЇ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ТА ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Остап Бодик

доктор філософії, доцент, доцент кафедри англійської філології

Маріупольського державного університету

м. Маріуполь, Україна

ORDID ID 0000-0003-4642-8371

ostapb74@gmail.com

Анотація. Статтю присвячено аналізу моделей організації навчання (індивідуально-орієнтованої, персоналізованої, акмеологічної), які вибудовуються з урахуванням індивідуальних особливостей кожного учня і передбачають створення умов для проектування іншомовної індивідуальної освітньої траєкторії здобувача освіти. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури подано визначення індивідуальних освітніх траєкторій. Виділено й охарактеризовано напрямки реалізації індивідуальних освітніх траєкторій; розглянуто принципи їх побудови, фази реалізації, а також індивідуальні психологічні особливості учня, що визначають індивідуальну освітню траєкторію. В якості універсального методу дослідження запропоновано використання моделювання з акцентом на акмеологічний підхід із розглядом системності в якості основного методологічного принципу, а також дистанційного навчання як інноваційної технології, що ґрунтується на особливій організації та взаємодії і потребує комплексного підходу. Паралельно з моделюванням процесу навчання виявлено необхідність моделювання процесу формування мовної особистості учня, що забезпечує оптимальне проектування лінгвоосвітньої траєкторії в умовах переходу до нового покоління Державних освітніх стандартів.

Ключові слова: проектування іншомовної лінгвоосвітньої траєкторії; моделі організації навчання; індивідуальна освітня траєкторія; персоніфіковане навчання; акметраєкторія; індивідуальний навчальний план; дистанційне навчання; мовна особистість учня.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Найбільш успішними на ринку праці в найближчій перспективі будуть фахівці, які вміють навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та володіти іншими сучасними вміннями. Тому метою сучасної освіти, як зазначається в Законі України «Про освіту» (2017), є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого,

культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору.

Для максимального врахування прав дитини, її здібності, потреб та інтересів у Новій українській школі запроваджено особистісно-орієнтовану модель освіти, яка на практиці реалізовує принцип дитиноцентризму. Тому до словника українських освітян увійшли такі поняття як «індивідуальна освітня траєкторія», «індивідуальна програма розвитку» та «індивідуальний навчальний план», завдяки яким освітній процес має стати гнучкішим та підлаштуватися під потреби кожного учня.

Справді, дослідження свідчать (Грищенко, 2016), що суттєво покращують результати навчання такі засоби персоналізації навчального досвіду, як робота за індивідуальними планами, окремими навчальними траєкторіями, у рамках індивідуальних дослідницьких проєктів.

Концептуальною основою реалізації Державного стандарту базової середньої освіти нового покоління (2020), що ґрунтується на Рекомендації Європейського Парламенту та Ради Європи «Про основні компетенції для навчання протягом усього життя» (2006), є діяльнісний підхід в освіті, що передбачає наявність системи планованих результатів: діагностика рівня актуального розвитку учнів і прогнозування найближчої перспективи їхнього розвитку. Такий підхід дозволяє створити середовище всередині широкої освітньої реальності, яке стимулює розвиток індивідуальності, становлення суб'єктного досвіду, робить можливим вибудовування індивідуальних освітніх траєкторій, що враховують зони найближчого розвитку учнів, які є ініціаторами свого освітнього просування, авторами власних освітніх маршрутів. Саме персоналізація освіти, яка базується безпосередньо на освітніх цілях та інтересах дітей, дозволить учням бути «агентами» освітнього процесу, закладаючи міцний фундамент для усвідомленого навчання протягом життя.

Враховуючи компетентнісний підхід до навчання, іншомовна освіта як складник мовно-літературної освітньої галузі визначає вимоги до обов'язкових результатів навчання та однієї із ключових компетентностей здобувачів освіти, а саме здатності спілкуватися іноземними мовами, що передбачає можливість розуміти висловлювання іноземною мовою, спілкуватися нею у відповідних ситуаціях, оволодіння навичками міжкультурного спілкування.

Проблема інтеграції іншомовної підготовки школярів в єдиний, цілісний процес розкриває і реалізує потенційні освітні можливості особистості,

зумовлює необхідність пошуку оптимальних підходів (педагогічних, методичних, психолінгвістичних, лінгводидактичних, організаційних та ін.) до іншомовної підготовки, вирішенню питання про вибір учнем індивідуальної освітньої траєкторії відповідно до його інтересів і здібностей, що визначають його освітні потреби в школі в умовах рівневої системи середньої освіти (Branetska, Kovnir, 2016).

У зв'язку з пандемією заклади освіти змушені впроваджувати дистанційну форму навчання як єдино можливу. Дистанційна освіта в усьому світі на сьогодні є рятівним елементом для того, щоб навчання було якісним. Тому, як стверджує А. Стадній (2021), використання в освітньому процесі моделювання як одного із методів наукового дослідження, який передбачає створення структури організації й умов функціонування певного процесу, зокрема навчальної діяльності, допоможе здійснити аналіз та оцінювання навчального процесу, його етапів та з метою підвищення якості оптимізувати освітній процес.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Про необхідність індивідуалізації та варіативності педагогічного процесу йдеться в роботах таких відомих авторів, як О. Асмолова (1995), Ш. Амонашвілі (1996) та Б. Гершунського (1998).

Так, Ш. Амонашвілі (1996), розмірковуючи про гуманну педагогіку, зауважує, що гуманізм передбачає можливість всебічного прояву задатків за допомогою методик навчання, здатних бути варіативними до індивідуальних особливостей особистості.

На думку О. Асмолова (1995) «варіативна освіта – процес, спрямований на розширення можливостей компетентного вибору особистістю життєвого шляху на саморозвиток» (тут і далі переклад наш – О.Б.) (Асмолов, 1995, с. 27).

Б. Гершунський (1998) розглядає прогностичну інтерпретацію змін, що відбуваються в освітньому просторі: «не система жорстко детермінованих закладів освіти, які по суті нав'язується людині й обмежує її свободу вибору, а людина, свідомо (або на основі професійних консультацій) вибирає індивідуальну освітню траєкторію відповідно до своїх інтересів і здібностей, що визначають її освітні потреби» (Гершунський, 1998, с. 50).

Гуманістична парадигма ініціювала появу особистісно-орієнтованого навчання, одним з аспектів якого є варіативність освіти, що в свою чергу призводить до можливості вибору індивідуальної освітньої траєкторії учнями, яка у психолого-педагогічній літературі має декілька подібних за змістом понять: персоналізоване навчання, індивідуальна траєкторія розвитку, індивідуальний освітній маршрут.

Зазначимо, І. Якиманська (1994), яка ввела термін «індивідуальна траєкторія розвитку», вважає, що вона (траєкторія) будується на двох різних напрямках: пристосовності (адаптивності) до вимог дорослих і креативності, що дозволяє здобувачу освіти шукати і знаходити вихід із наявної ситуації, долати її, будувати для себе нову з опорою на наявні в індивідуальному досвіді знання, способи, дії (Якиманська, 1994, с. 65). Можливості учню самому визначати траєкторію індивідуального розвитку психологиня пов'язує з формуванням механізму самоорганізації та самореалізації особистості в рамках особистісно-орієнтованого навчання.

Як вітчизняні (О. Гаркович, В. Гуменюк, Л. Клименко, Н. Тарасенкова та ін.), так і зарубіжні науковці (Е. Карневале, К. Робінсон та Л. Ароніка, П. Франс) у своїх дослідженнях пов'язують поняття індивідуальний освітній маршрут із поняттям освітня програма, що дозволяє учням оволодіти певним рівнем освіченості. Всі зазначені вище поняття: персоналізоване навчання, індивідуальний освітній маршрут, індивідуальну траєкторію розвитку об'єднує орієнтованість змісту, форм, методів навчання на особистісні характеристики учнів, які в залежності від специфіки понять можуть бути різними. Від особливостей особистості учня залежить також і вибудовувана ним індивідуальна освітня траєкторія.

У п. 9 ст. 1 Закону України «Про освіту» (2017) індивідуальна освітня траєкторія визначається як персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду. Ґрунтується на виборі здобувачем освіти: видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання. Індивідуальна освітня траєкторія може бути реалізована через індивідуальний навчальний план.

У свою чергу, індивідуальний навчальний план – документ, що визначає послідовність, форму і темп засвоєння здобувачем освіти освітніх компонентів освітньої програми з метою реалізації його індивідуальної освітньої траєкторії та розробляється закладом освіти у взаємодії із здобувачем освіти за наявності необхідних для цього ресурсів («Про освіту», 2017, п. 11. ст. 1).

Більшість авторів пов'язують індивідуальну освітню траєкторію з можливостями, здібностями, інтересами особистості, але існують й інші підходи.

Так, А. Хуторської (2005), автор технології евристичного навчання, вважає, що індивідуальна освітня траєкторія – це персональний шлях реалізації

особистісного потенціалу кожного учня в освіті. Завдання евристичного навчання полягає в побудові кожним учнем індивідуальної траєкторії своєї освіти, співвідноситься із загальноприйнятими досягненнями людства. Вчений виділяє п'ять етапів діяльності учня, що дозволяють забезпечити його індивідуальну траєкторію в конкретній освітній галузі: цілі – план – діяльність – рефлексія – зіставлення отриманих продуктів з цілями – самооцінка.

Важливо зазначити, що запити особистості науковці пов'язують із її потребами, інтересами, які, поряд із мотивами, цільовими установками, потягами тощо, є компонентами мотиваційної сфери і визначаються поняттям «мотивація». Під навчальними можливостями в педагогіці і психології розуміють сукупність суб'єктивних та об'єктивних факторів, що характеризують певний потенціал індивіда у сфері навчальної діяльності. Таким чином, навчальні можливості визначаються засвоюваністю як здатністю до навчання, а запити – мотивацією, що включає потреби, мотиви, цільові установки.

У теорії і практиці освіти сьогодні аналізуються можливості навчання, у тому числі й іноземній мові, за допомогою сучасних технологій у їх різноманітних формах і поєднаннях (Романов, 2017). Проте завершеної педагогічної теорії, що дозволяє робити повноцінну якісну і кількісну оцінку результатів, що отримуються при виборі тієї або іншої комбінованої форми для вивчення іноземної мови, досі не існує. Сучасний етап реформування системи освіти значно підвищує актуальність розгляду цієї проблеми у зв'язку із забезпеченням безперервності освіти у рамках рівневої системи підготовки школяра у ЗЗСО (Якименко, 2015).

Репертуар педагогічних дій у процесі навчання іноземній мові учнів повинен будуватися з урахуванням їхнього розвитку, включати різні варіативні технології стимулювання і мотивації особистісної активності школярів. Зарубіжні дослідники Н. Brown, А. Burkert, L. Dam, J. Harmer, С. Ludwig підкреслюють значущість виділення навчального матеріалу, що враховує індивідуальні потреби учнів, що підпорядковані головній меті, – розвитку особистості у процесі оволодіння навчальною діяльністю. При цьому посилюється значення культурологічної моделі у змісті освіти, що особливо актуально при навчанні іноземній мові у рамках переходу від предметного методу підготовки школярів до особистісно-функціонального.

Ефективність навчального процесу в будь-якій формі залежить від моделювання. Так, аналізуючи підходи науковців до моделей дистанційного навчання та їх характеристик, А. Стадній (2020) визначає такі структурні

компоненти моделей, запропонованих ученими, що безпосередньо впливають на якість навчального процесу:

– модель повинна мати структуру, яка легко діагностується і контролюється на всіх стадіях її реалізації; модель має забезпечувати не тільки контроль за освітнім процесом, а й можливість його коригувати (Р. Горбатюк);

– цілі, які визначає соціальне замовлення для всіх форм навчання; зміст, що залежить від навчальних програм певного закладу освіти, методи, організаційні форми, засоби навчання (Є. Полат);

– цільова підсистема, що відображає мету освітнього процесу, у центрі якого є особистість кожного учасника навчального процесу; змістова підсистема реалізовує визначену мету й охоплює мотиваційно-ціннісний, когнітивний, креативний, рефлексивно-діяльнісний компоненти; функціональна – представляє функції моделі, співвідносні з комунікативними якостями особистості: ціннісно-змістову, когнітивну, орієнтаційну, адаптаційну, стимулювання, ідентифікації та персоніфікації; організаційна – містить форми й методи організації дистанційного освітнього процесу; оцінювальна підсистема визначає критерії оцінки ефективності реалізації моделі та досягнень особистості учня (Л. Романишина);

– відкрите навчання, комп'ютерне навчання, активне спілкування між учителями й учнями із використанням сучасних телекомунікацій (В. Тверезовський, Н. Лукова-Чуйко).

Тому актуальною є проблема послідовності застосування технологій, повної або часткової їх реалізації у процесі навчання, що призводить до додаткових труднощів у дослідженні, необхідності «деталізувати» кожен технологію (за методичними прийомами) з метою виявлення типових (що повторюються, але з різним результатом), стандартних (що призводять до однозначного результату) й оригінальних прийомів.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета нашої статті – проаналізувати моделі організації навчання, зокрема дистанційного, які вибудовуються з урахуванням індивідуальних особливостей кожного учня і передбачають створення умов для проектування іншомовної індивідуальної освітньої траєкторії здобувача освіти, його максимальної самореалізації, формування стійких морально-духовних засад, активної громадянської позиції, високої культури, а також забезпечення досягнення школярами вершин у творчій і духовно-етичній сферах їхньої майбутньої діяльності.

Результати дослідження. Удосконалення підготовки школярів можливе при використанні моделювання як універсального загальнонаукового методу дослідження, що дозволяє системно підійти до її вивчення. В цьому випадку підготовка учнів розглядається як певна система, що включає іншомовну підготовку в якості невід'ємної складової.

Завдання вчителя полягає в оптимальному виборі варіантів технологій навчання в конкретній навчально-педагогічній ситуації, що проте не означає несистемності. Різні моделі і варіанти навчання об'єднують загальна стратегічна націленість навчання предмету і Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти, що забезпечує обов'язкове ядро змісту навчання іноземній мові, незалежно від типу освітнього закладу.

Моделі, що розробляються, повинні створюватися на основі когнітивного, інформаційно-синергетичного й акмеологічного підходів із використанням системності в якості основного методологічного принципу, для вирішення завдань із дослідження взаємозв'язку параметрів і характеристик системи, проектування, прогнозування й оптимізації, зокрема, проектування такої макрохарактеристики діяльності учасників освітнього процесу, як особистісно значима лінгвоосвітня траєкторія учня в освітньому середовищі ЗЗСО.

Домінантою акмелінгвістичної концепції є, як зазначають О. Бодик та І. Тюкалова (2020, с. 49), досягнення максимально можливого (найкращого) результату в навчанні іноземній мові в заданих умовах. Проте вона не розглядає конкретних механізмів отримання цього результату, хоча досвід показує, що в різних закладах освіти і на різних стадіях освітнього процесу найкращий результат в іншомовній підготовці часто забезпечується застосуванням взаємовиключних технологій навчання (наприклад, безперервної й інтенсивної схем навчання).

Здійснений нами аналіз психолого-педагогічної літератури дозволяє дати наступне визначення індивідуальних освітніх траєкторій: прояв стилю навчальної діяльності кожного учня, залежне від його мотивації, здатності до навчання і здійснюване у співпраці з педагогом, а також визначити три напрямки їх реалізації – змістовний, діяльнісний і процесуальний, що представлені в наступній схемі.

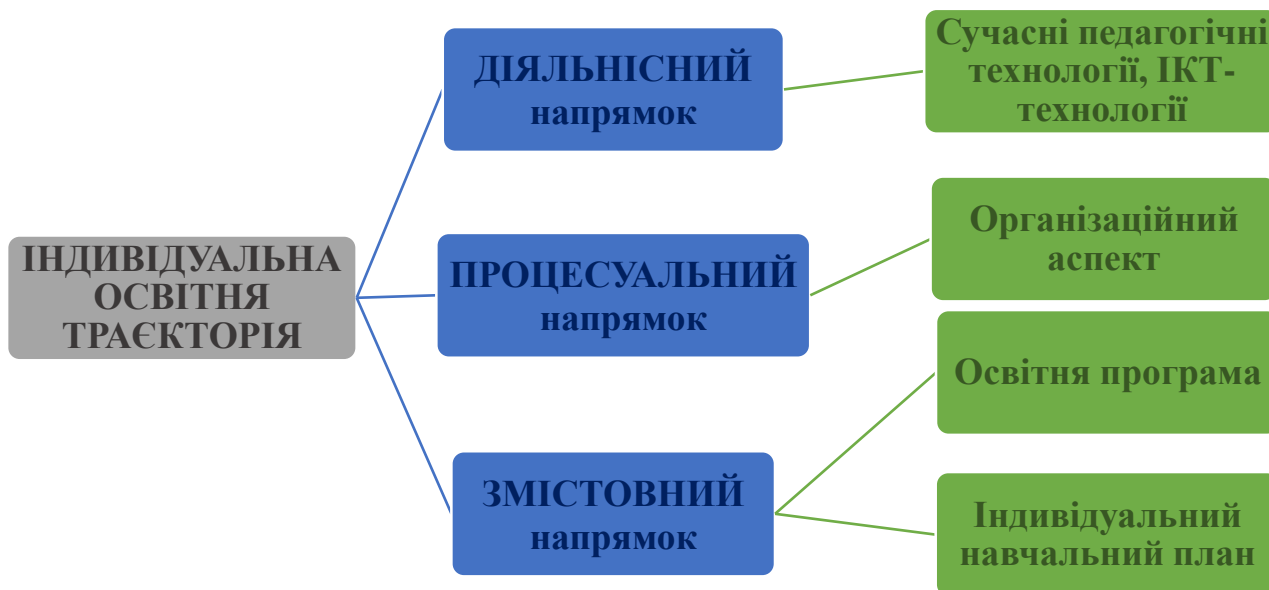

Рис.1. Напрями реалізації індивідуальних освітніх траєкторій учнів

Побудова індивідуальної освітньої траєкторії підпорядкована наступним принципам: усвідомленість перспективи і можливість участі у власній освіті, гнучкість і динамічність освітньої системи відповідно до вимог ринку праці, індивідуалізація і творча складова при роботі з учителем-наставником.

Індивідуальна траєкторія передбачає такі технологічні рамки: гнучкість термінів вивчення дисципліни, мінімально допустимий освітній стандарт і варіанти його розширення, віртуальні тренінгові системи, модульне навчання, чергування різних форм роботи й оцінювання.

Досягти цілей індивідуального навчання можна за допомогою індивідуально-орієнтованої моделі навчання, заснованої на теорії управління, яка складається із декількох шаблів: організація, планування, реалізація, управління, контроль, рефлексія і корекція. У шкільній системі освіти дана модель трансформується в трирівневу та реалізується на наступних етапах: ціннісно-орієнтованому, організаційно-технологічному, контрольно-рефлексивному. На кожному етапі застосовуються певні методи взаємодії вчителя і учня, використовуються ефективні для кожного етапу засоби навчання, контролю й оцінки роботи здобувача освіти. У даних умовах доцільно використовувати модульні програми та навчальний матеріал при нелінійній організації навчального процесу.

Модульність і безперервність є основою для побудови індивідуальної освітньої траєкторії. Якщо врахувати індивідуально-орієнтовану модель навчання в школі, можна виділити декілька фаз реалізації індивідуальної освітньої траєкторії фаз, які демонструють тісний взаємозв'язок і можуть варіюватися в довільному порядку (див. табл. 1).

Таблиця 1.

Фази реалізації індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти

№ з/п	Фаза	Характеристика
1.	Діагностична	Підготовчий етап для створення умов успішного навчання. Провідна роль відводиться вчителю, який допомагає учню орієнтуватися в навчальному матеріалі і вибрати оптимальну для нього форму роботи, при цьому учні набувають базові навички.
2.	Цілепокладальна	Передбачає активну співпрацю учня та педагога. Учень створює індивідуальну траєкторію у вигляді графіка із зазначенням бажаного рівня володіння іноземною мовою після закінчення курсу, але не нижче рівня, закладеного в Державному освітньому стандарті. Спільно з учителем прогноуються результати, визначаються тимчасові рамки, вибираються алгоритм самостійної роботи і форми взаємодії з наставником. Таким чином вибудовується індивідуальний освітній маршрут для досягнення поставленої мети.
3.	Мотивуюча	Фаза активної діяльності учня, коли він співпрацює з учителем, відвідуючи уроки, звітує про виконану за певний період часу роботу. Залежно від результатів, учитель коригує освітню траєкторію, стимулює використання іноземної мови в рамках профільних дисциплін при співпраці з іншими вчителями. При цьому, як мотивуючі інструменти можуть бути використані такі прийоми, як підготовка доповіді або презентації іноземною мовою, участь у міждисциплінарному проєкті, олімпіаді, звільнення від контрольних робіт/зрізів або консультацій.
4.	Експериментально-пізнавальна	Період послідовної самостійної реалізації індивідуального освітнього маршруту шляхом виконання індивідуальних завдань з використанням різних технологій і ресурсів. Взаємодія з учителем здійснюється у формі групових занять інтерактивного характеру (рольові ігри, кейси, проєкти, симуляція комунікативних ситуацій). Подібні форми роботи вітаються учнями і володіють високим мотиваційним потенціалом.
5.	Контролююча (оціночна)	Контроль та оцінка виконання завдань і ступінь реалізації індивідуальної освітньої траєкторії здійснюється як учителем, так і учнем, що сприяє розвитку самоконтролю й адекватного сприйняття особистих досягнень. У процесі аналізу виконаної роботи виявляються типові помилки, аналізуються причини невдач та успіхів. Усі виконані учнями роботи оформлюються у вигляді звітів і збираються в особистій папці досягнень (портфоліо), яке крім цього містить характеристики, результати контрольних робіт і тестів учня. Портфоліо відображає обсяг виконаних робіт, рівень сформованості компетенцій, старанність і самооцінку здобувача освіти.

Таким чином, індивідуальна освітня траєкторія є активною формою навчання, де ініціатива належить як учителю, який виконує роль наставника і колеги, так і самому учню, що створює персональний освітній маршрут.

Навчання іноземної мови направлено на розвиток в учнів комунікативної, соціолінгвістичної та прагматичної компетенцій. В основі даного підходу лежить Державний освітній стандарт, який передбачає формування у здобувачів освіти як мінімум базового рівня володіння іноземною мовою, а саме формування навичок спілкування в соціально-побутовій, суспільній та особистісній сферах.

Крім індивідуальних ціннісних орієнтирів особистісно-орієнтований підхід спирається на індивідуальні психологічні особливості учня, які багато в чому визначають його індивідуальну освітню траєкторію. Такими особливостями є: рівень інтелекту (здатність засвоювати знання, набувати навичок і вміти застосовувати їх відповідно до ситуації); креативність (аналітичні здібності для генерації нових знань); навчальна мотивація (переживання з приводу

(не)досягнення навчальних цілей); самооцінка. Крім «традиційних» психологічних особливостей індивіда, виділяють соціальний інтелект (комунікативна компетенція, спрямована на становлення контакту і його підтримку для вирішення поставленого завдання), що необхідний у сучасних умовах як при реалізації індивідуальної програми навчання, так і в житті.

Індивідуалізація навчальної програми вимагає перегляду системи оцінки знань. Із цією метою доцільно ввести рейтингову систему оцінки знань. Така система дає додатковий стимул учню, так як не пригнічує його, якщо він демонструє низький результат, і мотивує до подальшої творчої роботи й активної освітньої діяльності при високих рейтингових балах. Можливість брати участь, відстежувати і коригувати свої успіхи в освоєнні іноземної мови в сукупності з розробкою індивідуальної освітньої траєкторії позитивно впливає на учня, будучи емоційним і мотивуючим інструментом для набуття ним необхідних знань і формування його лінгвістичних і комунікативних компетенцій.

При реалізації індивідуальної траєкторії самостійна інтелектуальна діяльність є основою освітнього процесу на тлі традиційного підходу. Якщо класична освіта нав'язує узагальнений стандарт із однією кінцевою метою (скласти ЗНО), то розробка індивідуального плану передбачає персональну ціль, виходячи з якої визначаються проміжні задачі, навантаження, темп, що дуже важливо для унікальних траєкторій кожного учня, з індивідуальними «зупинками» і власною системою цінностей. Індивідуалізація програми і персональна робота з учнем сприяють активізації всіх механізмів сприйняття й обробки інформації (пам'ять, увага, мислення, емоції). Індивідуальний темп та обсяг навчальної роботи активізують пізнавальну діяльність, удосконалюють абстрактну й аналітичну діяльність здобувача освіти, мотивують активну творчу роботу, що сприяє не тільки реалізації індивідуальної освітньої траєкторії, але і формування особистості учня.

С. Якубов (2016) позиціонує персоналізоване навчання як особистісно-спрямований процес, у якому в реальному часі відображаються навчальні досягнення учня і доступні широкі можливості керування напрямом освіти, а також реалізуються відповідні педагогічні стратегії для досягнення мети навчання (Якубов, 2016, с. 60). Науковець наводить три базові компоненти персоналізованого навчання, яке:

1) пропонує надавати гнучкі умови щодо обсягу, місця й часу навчання, яке здійснюється поза класною кімнатою. Це має на меті здійснення навчання,

спрямованого на учня, де освітній процес прив'язаний до потреб кожного, його переваг чи хиб та/або зацікавлень;

2) передбачає, що учні мають доступ до кількох рівнів і варіантів оцінювання (наприклад, тести з кількома варіантами відповідей, усні опитування або рубрики на основі виконаного проєкту), щоб висловити свої ідеї та продемонструвати здобуті навички. Це має на меті здійснення етапу демонстрації навчального прогресу в умовах, коли учні прогресують у власному темпі, відповідно до виявлених здібностей і докладених зусиль;

3) передбачає забезпечення учнів постійним доступом до інтерактивного навчального контенту і їхніх персональних навчальних планів (ПНП). Це потрібно для надання учневі елементів керування навчальним процесом, де всі учні постійно контролюють свої навчальні досягнення й беруть відповідальність за власне навчання (Якубов, 2016, с. 60–61).

Скотт Бенсон (2013), один із керівників Фонду Білла та Мелінди Гейтс, визначив робочий список істотних ознак для моделі персоналізованого навчання:

– профіль учня: містить відомості про набуті індивідуальні навички, прогалини у знаннях, сильні і слабкі сторони, зацікавлення та прагнення кожного учня;

– персональний шлях навчання: кожен учень повинен мати визначену чітку мету навчання, яку він визначив та/або прийняв; навчальний процес має відповідати індивідуальним потребам учнів відповідно до визначеної мети;

– індивідуальна компетентність: неперервне оцінювання прогресу учнів згідно з чітко визначеними стандартами задля чітко визначених цілей; оцінювання навчальних досягнень учнів здійснюється на основі продемонстрованої компетентності;

– гнучке середовище навчання: множинні інструктивні підходи до надання навчальних послуг, які неперервно оптимізують доступні ресурси на підтримку навчання.

Ці суттєві ознаки С. Якубов (2016) порівняв із характерними для традиційних навчальних методик, де «один розмір підходить усім» (one-size-fits all):

– наявність учнівських профілів із точними й актуальними даними про знання й навички кожного (тут ні з чим порівнювати);

– наявність персональних шляхів навчання порівняно з досвідом навчання на основі лекцій;

– гнучкі середовища навчання з різними режимами, ресурсами й умовами порівняно з одним підходом для всіх учнів, в одному ж темпі, з використанням одного підручника.

Наведені С. Бенсоном істотні ознаки не є абсолютом, а, як зазначає Л. Клименко (2019), по-перше, радше практичним інструментом для освітян, які працюють над розробкою дитиноцентристських моделей шкільного навчання, яке пропонує цілісний погляд, проте не вимагає виконання усіх пунктів, надаючи певну свободу дій на шляху до побудови моделі персоналізованої освіти. По-друге, неспроможність шкільної системи забезпечувати реалізацію права на індивідуальну освітню траєкторію робить учителів заручниками ситуації. По-третє, відсутність інструментів задля здійснення змін у частині забезпечення права учнів на індивідуальну освітню траєкторію може привести до зневіри в успіх усієї шкільної реформи широкого загалу (Клименко, 2019, с. 2-3).

К. Робінсон та Л. Ароніка (2018) наголошують: «Різні підходи до індивідуалізованої освіти часто об'єднують під спільною назвою «прогресивна освіта», яку деякі критики уявляють собі як повну протилежність «традиційній освіті». Але це шкідливий стереотип, який створює низку хибних уявлень. Історія освітньої політики – це історія коливань між цими двома «полюсами». І рух за стандартизацію – всього-на-всього чергове коливання маятника. Ефективна освіта – це рівновага між суворими правилами й свободою, традиціями й інноваціями, особистістю й групою, теорією і практикою, внутрішнім і зовнішнім світами» (Робінсон & Ароніка, 2018, с. 234).

Напрямок змін шкільної філософії на засадах індивідуального підходу та цінності самопізнання повинен включати значну персоналізацію трьох основних освітніх компонентів: а) навчальні плани/програми, б) методи навчання, в) процес оцінювання.

Побудувати акметраєкторію навчання іноземній мові означає фактично вирішити багатоваріантне завдання оптимізації структурно і функціонально складного процесу набуття учнями навичок й умінь іншомовної комунікативної компетенції в різних сферах спілкування (побутовій, соціокультурній, навчально-трудова тощо). Теорія систем рекомендує для вирішення завдань такого класу послідовне проведення структурного і параметричного аналізу об'єкта дослідження, його формалізацію і моделювання, структурну і параметричну оптимізацію моделі і синтез об'єкта в новій якості.

Рівнева освітня система у ЗЗСО щодо іноземної мови дозволяє виділити етапи підготовки. Усі ці етапи (складові елементи структури) характеризуються власними показниками (наприклад, тривалість навчання). Функціональна складність іншомовної підготовки проявляється в широкому спектрі технологій

навчання і цілях їх використання (досягнення максимального результату в читанні, говорінні, аудіюванні, письмі, перекладі).

Як зазначає І. Леушина (2018), циклічне управління системою може здійснюватися на основі двох принципів – принципів «чорного» і «білого» ящиків (Леушина, 2018, с. 203). При управлінні з урахуванням першого принципу коригуючі дії здійснюються підсистемою, що управляє, тільки з урахуванням інформації, отриманої у зворотному зв'язку. При управлінні за другим принципом коригуючі дії виробляються за рахунок співвідношення інформації про стан керованої підсистеми з наявним у підсистемі, що управляє, знанням про закономірності функціонування керованої підсистеми.

Для педагогічних процесів ближчий принцип «білого» ящика, при якому управління:

- орієнтується на чітко задані цілі управління;
- враховує початковий стан керованої системи (учня);
- наслідує програму дій, що передбачає основні перехідні стани керованої системи;
- отримує інформацію про стан керованої системи (учня) в кожен момент управління (зворотний зв'язок);
- виробляє коригуючі дії на керовану систему;
- реалізує коригуючі дії.

Науковиця стверджує, що схема «білого» ящика складніша з точки зору реалізації і не дозволяє зробити точний прогноз. І хоча схема «чорного» ящика в умовах педагогічних систем не може працювати на всі 100%, найбільш прийнятним варіантом формалізації і моделювання процесу навчання іноземній мові можна вважати розробку його формально-статистичної моделі. Така модель у відсутність яскраво виражених детермінованих причинно-наслідкових зв'язків (в силу складності освітнього процесу) дозволяє адекватно описати об'єкт дослідження і продовжує модельний ряд у рамках розробленої дослідницею концепції моделювання (Леушина, 2018, с. 203).

Учитель іноземної мови, хто прагне до максимального результату в навчанні учнів, повинен мати певну методичну карту підготовки школярів за блоками, а кожен блок – навчально-методичний супровід у вигляді методичних вказівок, розробок, рекомендацій. Переміщуючись по такій методичній карті, учень за допомогою вчителя реалізує своє право на вибір траєкторії навчання іноземній мові, витрачаючи для досягнення мети мінімум часу і засобів. При такому баченні проблеми акметраєкторія навчання іноземній мові в школі характеризується в ідеалі синхронним досягненням максимальних результатів у навчанні й особистісно орієнтованій іншомовній підготовці, а також

методичною спадкоємністю в навчанні іноземній мові й іншим навчальним предметам, комплементарністю щодо дисциплін негуманітарних циклів. Максимальний результат при вивченні будь-якого предмета, незалежно від змісту, можливий тільки при чіткому дотриманні своєрідної технологічної дисципліни по усьому ланцюжку «елементарна предметна грамотність – функціональна предметна грамотність – предметна освіченість – предметна компетентність – предметна культура» (Леушина, 2018, с. 205).

У реальних умовах синхронність порушується під впливом особистісного чинника (неоднаковому індивідуальному сприйнятті учнів технологій навчання, що використовуються, та їх елементів). Цей момент дуже важливий для вибору елементів технологій навчання, що використовуються у структурі підсумкової акметраєкторії. Правильний вибір методичних прийомів (наприклад, акцентуація уваги на соціокультурний аспект іншомовного спілкування, застосування віртуального мовного тренажера), особливо при паралельному застосуванні технологій, дає навіть не аддитивний, а суперпозиційний, синергетичний ефект. Це дозволяє оптимізувати модель і синтезувати об'єкт моделювання в новій якості. Помилка ж призводить до «педагогічної інверсії» і відхилення побудованої траєкторії від еталону.

Особливого значення у зв'язку з цим, на думку І. Леушиної (2018), набувають методи поточного контролю характеристик на кожному переході побудованої акметраєкторії. Тестування не завжди може бути застосоване через свою «пасивність»: його підсумки дозволяють лише дискретно констатувати результат (не завжди вдалий). Дуже перспективним видається використання активних методів оптимізації процесу навчання, що передбачають цільову дію на школярів зі слабкими показниками успішності іншомовної підготовки ще до контрольної перевірки (Леушина, 2018, с. 206).

Існує також проблема збереження максимальних результатів, досягнутих при реалізації акметраєкторії навчання іноземній мові. Враховуючи це, методичні лінії навчання іноземній мові повинні відповідати спіралі, що передбачає можливість повторення матеріалу, пройденого на попередніх етапах навчання.

Повертаючись до проблеми вибору технологій навчання, слід зазначити, що в результаті багатокритерійної порівняльної оцінки (за критеріями: узагальненість і прикладна спрямованість, тип управління пізнавальною діяльністю, категорія учнів та ін.) технологій навчання підготовки були виявлені три технології, елементи яких можуть бути використані в якості базових для побудови акметраєкторії: різнорівневе навчання, контекстне навчання, метод

проектів. Підсумки оцінки відповідають узагальненій схемі вибору діяльнісних технологій навчання, в основі якої лежать особистісно-діяльнісний підхід, проблемність змісту і рефлексивність поведінки.

У рамках акметраєкторії, разом із моделюванням навчального процесу, необхідно паралельно моделювати процес формування мовної особистості учня. Ця паралельність повинна забезпечувати зворотний зв'язок і досягнення найкращого результату на кожній окремій стадії або етапі проектування технологій незалежно від напрямку проектування. Метою цієї технології є інтеграція лінгвістичної компоненти до структури особистості школяра (об'єкт – іноземна мова, суб'єкт – мовна особистість здобувача освіти).

При побудові моделі мовної особистості учня І. Леушина (2018) бере за основу модель, де закладаються лінгвістична, соціокультурна і професійна складові комунікативної компетенції. Наочність і простота цієї методичної карти, на якій виділена оптимальна освітня траєкторія, дозволяють суб'єктам процесу навчання спільно брати участь у виборі оптимальної траєкторії навчання іноземній мові. Опорні моменти цієї взаємодії представлені в таблиці 2 (Леушина, 2018, с. 208).

Таблиця 2.

Взаємодія суб'єктів процесу навчання при побудові акметраєкторії

Етап навчання	Основні функції і форми взаємодії		Домінуюча складова
	Учитель	Учень	
Профільні класи	Роз'яснююча, пояснююча	Набуття, розпізнавання, репрезентація, зберігання, відтворення інформації	Лінгвістична
	Візуальна лекція, консультація, самостійна робота з рекомендованою літературою, тестування		
Курс за вибором	Захоплююча, переконуюча	Набуття навичок й умінь ділового спілкування	Соціокультурна
	Семінар, «круглі столи», спілкування за допомогою E-mail / Internet		
Адресна підготовка до іншомовної діяльності	Орієнтуюча, інформаційна, залучення до творчої діяльності	Естетична мовна поведінка, мовна стійкість і мовний смак, культура мислення, самоконтроль	Акмеетична
	Дискусія / дебати, ділова / рольова гра, захист проєктів, ситуативні вправи, тренінги, зарубіжні програми обміну, робота з різними видами інформації		

Аналіз представленої таблиці підтверджує її відповідність основним положенням креативної педагогіки і психології і концепції мовного портфеля, заснованої на ідеї контролю – самоконтролю на усіх рівнях освіти.

Моделювання допомагає спланувати весь процес і спрогнозувати результат. Саме моделювання забезпечує дотримання принципів системності й послідовності.

А. Стадній (2020) пропонує таку ефективну структурно-функціональну модель організації дистанційного навчання, котра має 5 складників:

1. *Цільовий*, який визначає мету навчального процесу. Інформаційний простір сьогодення надто динамічний.

2. *Змістовий*. Залежить від об'єкта навчального процесу – галузі суспільної діяльності, яку опановує реципієнт, та тих компетентностей, що формує вчитель. Зміст також визначає навчальна програма. Крім формування системи наукових знань, практичних умінь і навичок, різні види діяльності на уроці повинні бути спрямовані на розвиток когнітивних процесів: критичного, логічного, творчого мислення, уваги, уваги, пам'яті, самоорганізації, а також на виховання патріотизму, гуманізму тощо.

3. *Діяльнісний*, що передбачає засвоєння знань, формування вмінь у процесі діяльності. Головним орієнтиром у дистанційній формі навчання має стати не максимальна кількість запропонованих для виконання завдань, а їхня якість, різноманітність та можливість вибору учнем. Важливою є взаємодія всіх учасників процесу.

4. *Діагностично-оцінювальний*. На цьому етапі відбувається контроль знань учнів, оцінювання, аналіз перебігу педагогічного процесу. Застосовують сумативне оцінювання результатів навчання і формувальне оцінювання для вдосконалення навчального процесу. Моніторинг якості освітнього процесу допоможе коригувати навчання, удосконалювати, пристосовувати до індивідуальних особливостей учасників. До активнішої діяльності здобувачів освіти мотивують створення ситуації успіху, позитивне оцінювання, відзначення здобутків. Визначення нових цілей, демонстрація перспектив навчальної діяльності, можливостей практичного використання здобутих знань, умінь, навичок вироблятимуть потребу в безперервному навчанні.

5. *Соціально-емоційний*. Основним недоліком дистанційного навчання є обмеження безпосереднього спілкування, взаємодії з іншими учасниками процесу. До того ж пандемія, мінімальні соціальні контакти негативно впливають на психоемоційний стан учнів. Саме тому вчителі, адміністрація закладу освіти мають подбати про доброзичливе ставлення до кожного школяра, використовуючи ненасильницьку комунікацію та знаходячи спільну мову. Лише в безпечних, комфортних умовах учні можуть зосередитися на навчанні, здатні мислити, експериментувати, творити, винаходити.

Ефективність навчальної моделі визначають такі ознаки, як:

Проектування іншомовної лінгвоосвітньої траєкторії учнів в умовах переходу до нового покоління Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти та дистанційного навчання

- результативність – рівень досягнення цілей та якісний показник навчальної діяльності;
- універсальність – можливість використати в будь-якому закладі освіти;
- оптимальність – організація раціонального використання людських, часових, технічних ресурсів;
- гнучкість – можливість корегування навчальної моделі залежно від конкретних умов.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. У нашій статті наведена модель мовної особистості (за основу взята модель І. Леушиної) з урахуванням лінгвістичної, соціокультурної й акмеетичної складових комунікативної компетенції в логіці компетентнісної моделі здобувача освіти ЗЗСО. Представлена динаміка моделі у вигляді методичної карти дозволяє суб'єктам навчального процесу спільно брати участь у виборі оптимальної лінгвоосвітньої траєкторії, що сприяє розвитку комунікативної культури особистості учня.

Іншомовна підготовка розглядається як складова системи підготовки школярів й одночасно як сукупність взаємодіючих компонентів педагогічної системи загальної середньої освіти, що забезпечує учням (відповідно до вимог державного освітнього стандарту) здобуття знань, формування навичок й умінь у різних видах мовленнєвої комунікації, комплексу компетенцій, необхідних для їхньої іншомовної діяльності, а також подальшого розвитку і саморозвитку мовної особистості учня. Вона базується на таких принципах освіти, як: неперервність, поступальність, плановість, інтегративність, спадкоємність, самоосвіта.

В умовах переходу до нового покоління Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти потрібно забезпечити повну відповідність іншомовної підготовки рівневої системи освіти і більшою мірою використовувати переваги останньої, такі як варіативність побудови освітньої траєкторії, гнучкість при виборі технологій навчання, підвищення ролі самостійної роботи учнів. Для цього іншомовна підготовка повинна стати «відображенням» рівневої системи, отримати велику стрункість і системність, що стає можливим за умови її розгляду з позиції теорій моделювання і систем при створенні в якості теоретичної основи цього процесу концепції моделювання іншомовної підготовки школярів як конструктивного принципу в побудові системи навчання іноземної мови.

Відповідно до цього систему навчання іноземної мови можна охарактеризувати як реальну (за походженням), соціальну (за

субстанціональною ознакою), складну (за рівнем складності), відкриту (за характером взаємодії зі зовнішнім середовищем), динамічну (за ознакою мінливості), вірогідну (за способом детермінації), цілеспрямовану (за наявністю цілей), самоврядну (за ознакою керованості) за аналогією із системами, що самоорганізуються (за принципами синергетики).

Варіативність освітніх траєкторій забезпечується можливістю для вчителя вибрати з арсеналу технологій навчання ті, які на даному етапі щодо конкретного класу дають найкращий результат. Додатковий ефект виходить при побудові так званої акметраєкторії навчання іноземної мови, коли за підсумками структурування процесу навчання в конкретному ЗЗСО і вхідного контролю рівня знань й умінь іншомовна підготовка школярів піддається послідовно структурній і параметричній оптимізації з метою досягнення максимуму показників на виході.

Модель дистанційного навчання – це складна система взаємодії всіх учасників, що містить 5 складників, які допомагають ефективно організувати таке навчання й позитивно впливають на якість процесу. Запропонована модель має чітку структуру, відповідає основним вимогам, на кожному етапі можливий моніторинг, який допомагає визначити напрям коригування. Навчання є відкритою системою, у якій між усіма учасниками встановлено партнерські відносини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амонашвили, Ш. А. (1996). *Размышления о гуманной педагогике*. Москва: Издат. дом Шалвы Амонашвили.
2. Асмолов, А. Г. (1995). Стратегия развития вариативного образования: мифы и реальность. *Магистр, 1*, 23–27.
3. Бодик, О., Тюкалова, І. (2020). Акмеологічний підхід до побудови іншомовної лінгвоосвітньої траєкторії учнів. В Ю. Федорова (Ред.), *The content of philological education in the system of English teachers and philologists professional training* (с. 23–48). Sofia: VUZF Publishing House «St. Grigorii Bogoslov».
4. Гершунский, Б. С. (1998). *Философия образования для XXI века: (в поисках практико-ориентированных образовательных концепций)*. Москва: Совершенство.
5. Грищенко, М. (Ред.). (2016). *Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи*. Київ. Взято з <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
6. Клименко, Л. П. (2019). Чому персоналізація освіти важлива? *На допомогу методисту, 5*, 1–9.
7. Леушина, И. В. Акмеологический подход к построению лингвообразовательной траектории студента вуза. *Язык и культура, 42*, 198–213. DOI: 10.17223/19996195/42/12.
8. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти. № 898. (2020). Взято з <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>.

Проектування іншомовної лінгвоосвітньої траєкторії учнів в умовах переходу до нового покоління Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти та дистанційного навчання

9. Про освіту. № 2145-VIII. (2017). Взято з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
10. Про основні компетенції для навчання протягом усього життя. 2006/962/ЄС. (2006). Взято з https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975#Text.
11. Робінсон, К. і Ароніка, Л. (2018). *Школа майбутнього*. Львів: Літопис.
12. Романов, І. Р. (2017). Метод-кейсів: перспективи використання у навчанні майбутніх правознавців англійської мови. *Молодий вчений*, 10, 529–534.
13. Стадній, А. (2020). Моделі дистанційного навчання. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 4 (29), 151–156.
14. Хуторской, А. В. (2005). *Методика личностно-ориентированного обучения*. Как обучать всех по-разному? Москва: Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС.
15. Якиманская, И. С. (1994). Требования к учебным программам, ориентированным на личностное развитие школьников. *Вопросы психологии*, 2, 64–67.
16. Якименко, С. С. (2015). Інноваційні освітні технології у вивченні англійської мови. *Англійська мова та література*, 25–26 (467–468), 2–4.
17. Якубов, С. (2016). Персоналізоване навчання в загальноосвітній школі: основні визначення та шлях до впровадження. *Директор школи*, 9(117), 59–72.
18. Benson, S. (2013, August). *What is personalized learning? A working draft*. Retrieved from <https://scottbenson.wordpress.com/2013/08/06/what-is-personalized-learning/>.
19. Branetska, M. S. & Kovnir, O. I. (2016). Acmeological Approach in the English Teaching of Civil Servants. *Педагогічний альманах*, 32, 205–209.

DESIGNING A FOREIGN LANGUAGE LINGUISTIC TRAJECTORY OF STUDENTS IN THE CONDITIONS OF TRANSITION TO A NEW GENERATION OF THE STATE STANDARD OF BASIC AND COMPLETE GENERAL SECONDARY EDUCATION AND DISTANCE LEARNING

Ostap Bodyk

Ph.D. in Philology, Associate Professor,
Associate Professor of English Philology Department,
Mariupol State University, Mariupol, Ukraine
ORDID ID 0000-0003-4642-8371
ostapb74@gmail.com

Abstract. The need of humanization of modern education, the possibility of forming individual educational trajectories are determined by the standard-legal base of native system of education. However the questions connected with the essence of the concept «individual educational trajectory» are insufficiently taken up, and the bases for its realization are poorly presented in scientific literature.

The given article is devoted to revealing the essence of the concept «individual educational trajectory» as characteristic of the style of educational activity of each student, depending on his motivation, learning abilities and carried out in cooperation with a teacher; the adjacent concepts, such as: individual trajectory of development, personified training, individual educational route are also considered in the article.

Modern approaches to language teaching mean blending of the traditional teaching methods with the individual approach as well as a great deal of self-guided work of a student. Individualization of teaching is realized through implementation of individual educational trajectories and pathways. However, the actualization of the person-oriented educational model in terms of training modern students is in forming communicative competences. The author of the article considers the main

principles to create individual educational trajectories, the phases of their implementation and individual psychological peculiarities, which determine the trajectory.

Foreign language training is shown as indispensable part of students training under condition of level education taking into account its advantages like variation in building up linguo-educational trajectory and flexibility in choosing educational technology including foreign language. As a broad based research method, modelling with accentuation on acmeological approach is suggested. Simultaneous to modelling the educational process necessity of student linguistic persona formation process modelling is brought to light that ensures optimal linguo-educational trajectory projecting in the context of transit to the new generation of State Educational Standards, as well as distance learning as an innovative technology based on a special organization and interaction and requires an integrated approach.

The results of the research expand the knowledge of the essence of the concept «individual educational trajectory», the directions of realization of individual educational trajectories in the conditions of transition to the new generation of State Educational Standards. Linguistic communicative competence is regarded as a necessary means, a tool for solving special tasks, as well as for intellectualization students' activities.

It has been found that distance learning is a promising form of learning organization that requires further research and analysis.

Key words: designing a foreign language linguistic-educational trajectory; training organization models; individual educational trajectory; personalized training; acmetrajectory; individual curriculum; distance learning; student linguistic persona.

REFERENCES

1. Amonashvili, Sh. A. (1996). *Reflections on humane pedagogy*. Moscow: Publishing house of Shalva Amonashvili.
2. Asmolov, A. G. (1995). Development strategy for variable education: myths and reality. *Master, 1*, 23–27.
3. Bodyk, O. & Tiukalova, I. (2020). Acmeological approach to the construction of foreign language linguistic and educational trajectory of students. In Yu. Fedorova (Ed.), *The content of philological education in the system of English teachers and philologists professional training* (p. 3–48). Sofia: VUZF Publishing House «St. Grigorii Bogoslov».
4. Gershunskij, B. S. (1998). *Philosophy of Education for the XXI century: (in search of practice-oriented educational concepts)*. Moscow: Perfection.
5. Hryshchenko, M. (Ed.). (2016). *New Ukrainian school. Conceptual principles of secondary school reform*. Kyiv. Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
6. Klymenko, L. P. (2019). Why is personalization of education important? *To help the Methodist, 5*, 1–9.
7. Leushina, I. V. (2018). Acmeological approach to building a linguistic educational trajectory of a university student. *Language and culture, 42*, 198–213. DOI: 10.17223/19996195/42/12.
8. On Some Issues of State Standards of Complete General Secondary Education. № 898. (2020). Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>.
9. On Education. № 2145-VIII. (2017). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
10. On the Basic Competencies for Lifelong Learning. 2006/962/EU. (2006). Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975#Text.

11. Robinson K., Aronica L. (2015). *Creative Schools: Revolutionizing Education from the Ground Up*. London: Penguin Books Ltd.
12. Romanov, I. R. (2017). Case studies: prospects for the use of English in the training of future jurists. *Young Scientist*, 10, 529–534.
13. Stadnii, A. (2020). Models of distance learning. *Current issues of the humanities*, 4 (29), 151–156.
14. Hutorskoj, A. V. (2005). *Personality-oriented learning methodology. How do you teach everyone differently?* Moscow: Publishing house VLADOS-PRESS.
15. Jakimanskaja, I. S. (1994). Requirements for curricula focused on the personal development of schoolchildren. *Psychological Issues*, 2, 64–67.
16. Yakymenko, S. S. (2015). Innovative educational technologies in the study of English. *English language and literature*, 25–26 (467–468), 2–4.
17. Yakubov, S. (2016). Personalized learning in secondary school: basic definitions and path to implementation. *School Director*, 9 (117), 59–72.
18. Benson, S. (2013, August). *What is personalized learning? A working draft*. Retrieved from <https://scottbenson.wordpress.com/2013/08/06/what-is-personalized-learning/>.
19. Branetska, M. S. & Kovnir, O. I. (2016). Acmeological Approach in the English Teaching of Civil Servants. *Pedagogical Almanac*, 32, 205–209.

Матеріали надійшли до редакції 15.09.2021 р.